

עיתון בשבע. גליון אתחנתא מס. 622 פרשת וישב

כ בכסלו תשע"ה 12.12.14

הרמב"ם מגיע לבית הספר

בשבוע הקרוב יציינו אלפי תלמידי החמד את סיום מחזור לימוד הרמב"ם היומי ■ היוזמה, שהחלה לפני עשרות שנים, חדרה למגזר הדתי ולבתי הספר באמצעות מפעל 'משנה תורה' ושיעוריו המוקלטים של הרב חיים סבתו ■ התלמידים לא מוותרים על הלימוד גם בהלכות המורכבות, ומקפידים על לימוד הפרק היומי גם בטיול השנתי, בימי כיף ובזמנם הפנוי

חיים אקשטיין

לא יהיה מוגזם להגיד שמיום לידתו, לפני קרוב ל-900 שנה, הרמב"ם טרם זכה לפופולריות ברמה כזאת. נכון, כבר מאות שנים שהוא נחשב לאחת הדמויות המרכזיות בהיסטוריה של עם ישראל ואחד מעמודי התורה בהלכה ובהגות. אבל לראות את השם שלו מתנוסס על שלטי חוצות, פרסומות בעיתונים ובאגפים באינטרנט, זה עוד לא קרה לו אף פעם. בתוך זמן קצר יחסית, "הרמב"ם היומי" הפך למותג.

מהרבי מלובביץ' עד בנט

על המותג של הרמב"ם היומי לא חתומים גורמים מהציונות הדתית, ולא מדובר ביוזמה חדשה. הרעיון ללימוד הלכות מתוך 'משנה תורה' לרמב"ם על בסיס יומי, מופיע אצל כמה מגדולי הדורות ב-400 השנים האחרונות, כגון השל"ה, החיד"א והמגיד ממזריץ'. אבל מי שמיסד את הרעיון היה הרבי מלובביץ', בפסח התשמ"ד.

רבים מהחסידים נענו לקריאת הרבי, ונכנסו למסלול של לימוד יומי ברמב"ם על פי לוח קבוע שעדיין רץ. למי עשה, מדובר בשלושה מסלולים נפרדים: לימוד של פרק ביום שמסתיים מדי שלוש שנים, לימוד שלוש פרקים ביום שמסתיים מדי שנה ולימוד של ספר המצוות, שעליו המליץ הרבי לנשים ולנוער, ומסתיים גם הוא אחת לשנה. המחזור הנוכחי של המסלול התלת-שנתי מסתיים בשבת הקרובה, ועם תחילת השבוע ייצא לדרך המחזור הבא. אולם תחילת המחזור החדש אינה דומה לקודמותיה. בפעמים הקודמות כמות הלומדים במסלול הייתה מוגבלת, ומחוץ לחסידות חב"ד לא רבים היו מודעים לקיומו. ההספק בתוכנית תפס משבצת בחלק מלוחות השנה, אך באופן כללי הוא החוויר ליד עמיתיו הוותיקים כגון המש"נה היומית או ההלכה היומית, שלא לדבר על הדף היומי. כדי לתאר את תמונת המצב הפעם, אין צורך להכביר במילים. אתם מוזמנים לדפוף בעצמכם בעיתון או להציץ בעלוני השבת. את הפרסומים לאירועי סיום הרמב"ם היומי שיתקיימו השבוע ואת ההמלצות של אנשי הציבור

את ידיעת ההלכה ממקורה באופן מקיף ומסודר. רוב ההלכות בשולחן ערוך נפסקו לפי הרמב"ם, אחד משי לישת עמודי ההוראה, ובלשונו. אמת שיש גם חלק מן ההלכות שנפסק בהן על פי הרא"ש, ולכן בוודאי שהלכה למעשה ראוי אחרי לימוד הרמב"ם לעיין בפוסקים האחריונים - שולחן ערוך, רמ"א והבאים אחריהם.

ולמה לבחור דווקא בספר הלכתי לקביעת עתים לתוריה? מה קרה לגמרא, למשל?

"כל לימוד הוא טוב ואני ממליץ עליו. אני מלמד במקביל גם דף יומי, גם הלכה יומית וגם שיעור בגמרא בעיון. אבל בלימוד הרמב"ם יש ייחוד היות שהוא מקיף את כל התורה, הוא מסודר בסדר מופתי, לשונו זהב והוא מאפשר את לימוד התורה כולה. אני שמח שזיכני ה' להשלים את המפ"ע על הגדול הזה, בסיוע תמכי דאורייתא נדיבי עם, אברכי ישיבת ברכת משה במעלה אדומים (מפ"ע) על משנה תורה, ספרי הרמב"ם של הוצאת יוחאי מקבילי. סיום שיעורי ברמב"ם עורך בי התרגשות עזה".

"בזכותכם אני לומד עם הבן שלי"

לא רק השיעור הוא תופעה שהרמב"ם לא זכה לה זמן רב, אלא גם ההצלחה בקרב הנוער. ביות הקטנות למדו מאז ומתמיד רמב"ם כחלק מהלימוד הרגיל, אבל המיוחד בלימוד הרמב"ם

והידוענים - מנפתלי בנט ועד אודי דויד - להצטרף למי חוזר החדש, תזהו די מהר. ההתעוררות שמתרחשת בשינים האחרונות בקרב הציבור הדתי-לאומי לרעיון, שבאה בעיקר בעקבות מיום חדש שכלל שיעורים מוקלטים, חוברות ועזרים שונים, הפכה את הי"ד החזקה לטרנד חזק. נכון להיום, מדובר על כ-18,000 לומדים.

הגורם המרכזי בגרסה הציונית-דתית של הרמב"ם היומי הוא ישיבת ההסדר במעלה אדומים, שרביה ותלמידיה מסומנים כבר שנים רבות כ"רמב"מיסטים", אבל הפעם הוחלט להפוך את העיסוק ברמב"ם לנחלת הציבור הרחב. המיזם פנה לכלל הציבור, תוך אמירה שהוא הפתרון האידיאלי למי שאינם חובשים את ספסלי בית המדרש. "ללימוד את כל התורה", קרא הסלוגן של התוכנית באופן יומי משהו, מתוך מחשבה שלימוד הי"ד החזקה - החיבור שעוסק בכל תחומי ההלכה, כולל אלה שלא הייתה להם שום משמעות מעשית בגלות, ונוגע גם במחשבה ובאמונה - הוא המתכון לרכישת ידע מקיף בזמן קצר.

הרב חיים סבתו, שמלמד בישיבה מאז הקמתה, נרתם להיות בין מובילי התוכנית, ובמסגרתה הוא מעביר שיעורים מוקלטים על כל משנה התורה. ייתכן שאת כמות הזמן המרובה הדרושה לכך הוא היה יכול להקדיש לכתיבת עוד ספר, אבל זה לא מונע ממנו להשקיע מזמנו ומרצו לפרויקט הרמב"ם היומי.

"מיד כשהציעו לי את ההצעה הענקית הזאת - הסכמת", הוא אומר, "למרות המאמץ העצום שהיה כרוך בכך, ולמרות כל העול הכבד המוטל עליי בישיבה, מפני שראיתי כאן הזדמנות להפצת כל התורה כולה לרבות עם ישראל. והרי זאת חובת כל אדם מישראל - ללימוד תורה וללמודה בכל כוחו. ראיתי שעניין זה כלול בביטוי 'אשר יקים את התורה הזאת', והסכמתי בשמחה ובהתנדבות ללמוד את השיעורים".

מה מקבילים, בעצם, בלימוד הרמב"ם? לכאורה זה מקנה ידע הלכתי, אבל לא תמיד דעת הרמב"ם היא שניפסקה להלכה.

"הרמב"ם מקיף את כל ההלכה, ובוודאי שהוא מקנה

←
"כל אחד
שותרך
להיקף גדול
של תורה".
כינוס לומדי
הרמב"ם
היומי בחמ"ד

בחינוך הדתי הוא החריגה משעות הלימוד הפורמלי ליתר. מנהל החמ"ד בחר להתערב בתחום שלכאורה אינו בסמכותו - הזמן שמחוץ ללימודים הפורמליים - והציע את הרמב"ם היומי כתוספת ללימודי הקודש במסגרת המיזם "חמ"ד של תורה". את התוצאה ניתן יהיה לראות בשני אירועי סיום הרמב"ם (אירוע לבנים ואירוע לבנות) של השיבות התיכוניות, האולפנות והתיכונים, שיתקיימו בתחילת השבוע האמורים להשתתף בהם כ-20,000 איש מכל הארץ.

תלמידי החמ"ד נחשפו לקמפיין נרחב של עידוד ההצטרפות ל"סיירת" של הרמב"ם, כלשון הפרסומים במו"ט סודות החינוך. בחלק מהמוסדות נבנו תוכניות להתלמידים שמעוניינים להקדיש זמן לרמב"ם, ובחלקם הלימוד הפך לחלק מסדר היום של בית הספר. מכיוון שמדובר במסלול יומי, שאינו מכיר בלוח החופשות של משרד החינוך, מנהל החמ"ד דאג לעודד את הלימוד גם בחופש הגדול - זאת באמצעות חידונים באינטרנט, פרסים וסרטונים של חברות 'אנדרדוס', 'שגויסה' לפרויקט כדי להפוך אפילו את הלכות צרעת לאטרקטיביות. "משתתפים בזה מאות בתי ספר, יש רכזי רמב"ם בכל המקומות, שבתות, זה עסק רציני מאוד", אומר ד"ר אברהם ליפשיץ, ראש מנהל החמ"ד.

מה גרם לכם להצטרף לתוכנית הזאת, שלא נועדה מלכתחילה לתלמידי בתי ספר?

"יש לנו יעד שנקרא 'ללמוד וללמד' - להוסיף למידה משמעותית עם הישגים, אבל גם להוסיף אהבת תורה. המחשבה הייתה לעשות משהו כלל ארצי לחמ"ד, שתלמידים יעשו מרצון. מתוך המחשבה הזאת פגשנו את האנשים של הרמב"ם היומי, והתחייבנו בפניהם לאלף-אלפיים לוי-מדים. וראו זה פלא: בתוך שנה-שנתיים הגענו לעשרת אלפים בנים ובנות שלומדים תורה מתוך רצון בזמנם הפנוי. הרמב"ם היומי כולל רק פרק ביום, אבל זה גורם לכך שהתורה הופכת להיות לא רק חובה ועול. זה קיים היום אצל כל התלמידיים, בכל הרמות, לא רק אצל המצוינים לעומת החלשים. לא כולם מבינים אותו דבר, אבל כל אחד שותף להיקף גדול של תורה".

באמת כולם שותפים? גם להלכות כלאיים או מקוואות?

בתמונות הקטנות: תלמידי החמ"ד לומדים רמב"ם יומי

שיראל, אולפנת 'יבנה' בחולון: זה לוקח לנו עשר דקות, רבע שעה, וזה הזמן הכי מעניין ביום. כשמגיעים לזה בשיעור - כולן מתלהבות. זה לא ללמוד למבחן, זה לחיים. מסבירים ומפרטים לנו כל דבר כדי שבאמת נבין, כדי שבמשך עשר דקות גם נהנה וגם נלמד

"כל מורה טוב יודע שהשאלה היא מה אתה עושה עם חומר הלימוד. הרבנית עמיטל ספרה פעם שאת השיחות של בעלה בסעודה השלישית בשיבה, היא הייתה מעבירה לתלמידים בכיתה ד'. אז ספר המצוות זה קלאסי, אבל איך מלמדים הלכות קרבנות לכיתה ד'? כמו שמלמדים ספר ויקרא. בהלכות כמו כיבוד אב ואם אפשר להתעמק יותר, אבל העובדה שילד מכיר מושגים של מקדש, טומאה וטהרה - יש בזה אמירה".

רואים בפועל את ההשפעות של התוכנית?
"חזון החמ"ד מחולל מציאות", נוקט לייפשיץ בסיסמה של החמ"ד. "היה לנו חזון שהרמב"ם היומי יחולל אהבת תורה אצל תלמידיים וצוותים, והחזון הולך ומתממש. בוקר אחד קיבלתי טלפון מהורה: 'בזכותכם אני לומד עם הבן שלי רמב"ם בחברותא. בהתחלה הוא לא הבין, אז הוא שאל אותי, ועכשיו גם

אני לומד'. אני מקבל תמונות של בנות שלא ויתרו על רמב"ם יומי גם בטיול השנתי. הייתי בבית ספר קשה ומורכב, שלמראית עין - לא רמב"ם ולא יומי, לא אהבת תורה ולא יראת שמיים. אבל לראש הישיבה יש קביעות עם תלמידים, כל יום לומדים אצלו בחדר הלכה אחת, עם שתייה ועוגיות. הוא אומר לי: אתה לא יודע מה זה עשה לישיבה, לאלה שלומי דים ולא להלכה. גם מי שלא לומד, אבל רואה את החבר שלו בצד לומד, בתת מודע הוא מבין שתורה זה לא מקצוע, זה חיים".

לדעת רמב"ם ישיר והפוך

"אחרי תפילת שחרית אנחנו לומדים הלכה ברמב"ם", מספר הרב אילן דניאלי, ראש אולפנת דימונה. "פותחים, שואלים, דנים, יש בזה

הרבה ברכה. בנות נחשפות להלכות ולתחומים שבימים לא נפגשים איתם, למושגי יסוד ולהשקפת התורה וחז"ל".

התחומים האלה, שאינם מופיעים בחיי היומיום, מדברים אל התיכונים?

"יש דברים שהם פחות מחיי היומיום, כמו מיתות בית דין, אבל בהחלט הדברים מוסיפים ידע ועניין במצוות. לידע התורני הכללי יש ערך בפני עצמו. ייאמר לשבחם של ספרי הלימוד שהם תמיד מתובלים בספורים ובדברי חז"ל, מה שמוסיף ומנגיש את ההלכות, גם אלה שאינן רלוונטיות לחיי המעשה".

אם כולן לומדות זאת ביחד אחרי התפילה - מה ההבדל בין הרמב"ם היומי לשאר לימודי הקודש שנלמדים בכיתה?

"יש חשיבות ללימוד שלא במסגרת מבחן, וגם לא כשיעור פרונטלי - זה לימוד בבית מדרש. חשוב מאוד שהבנות יספגו את השדר של לימוד תורה ואהבת תורה, ודרך זה יוכלו בעזרת ה' ללמוד בעצמן. כשבנות כיתות י"ב עושות פעם בחודש יום מכירה של השמינית ופותחות את היום בלימוד לכל האולפנה, שכולל בין השאר הלכה מהרמב"ם - בעיניי זה מעיד על השדר שהן קיבלו".

נתאי, תלמיד ביישוב 'אורות מרדכי' בצפת, משתתף בתוכנית כבר שנתיים. הוא אמנם לומד תורה מחוץ למסגרת הלימודים גם בלי קשר למסלול הרמב"ם, ובכל זאת התוכנית משמעותית בעבורו. "הלימוד מוסיף כבר מגיל קטן ידע שעוזר לך אחר כך ביישוב. בנוסף לכך, הישיבה שלנו הוקמה כדי להביא יראת שמיים, זה אחד הדברים שאומרים לנו כל הזמן. אני חושב שזה מה שהרמב"ם נותן לי, ההרגל, ההתמדה. אם אמשך עם ההתמדה בלימוד - אדע את הרמב"ם ישר והפוך".

"זה לוקח לנו עשר דקות, רבע שעה, וזה הזמן הכי מעניין ביום", אומרת שיראל מאולפנת 'יבנה' בחולון. "כשמגיעים לזה בשיעור - כולן מתלהבות. זה לא ללמוד למבחן, זה לחיים. וזה בשפה שלנו, לא סתם מדברים אלינו בשפה גבוהה כדי שנגיד שלמדנו את המצוות, זה לא סתם 'חופר'. מסבירים ומפרטים לנו כל דבר כדי שבאמת נבין, כדי שבמשך עשר דקות גם נהנה וגם נלמד".